

Vergaderjaar 2009–2010

28 684

Naar een veiliger samenleving

Nr. 263

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES, VOOR WONEN WIJKEN EN INTEGRATIE EN VAN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 27 januari 2010

Uw Kamer heeft ons verzocht om voorafgaand aan het spoeddebat over Culemborg informatie te verstrekken over de gebeurtenissen in Culemborg rond de jaarwisseling. Met deze brief voldoen wij aan dit verzoek. De brief bevat een overzicht van de gebeurtenissen tijdens de jaarwisseling en in de periode kort daarna en van de maatregelen die op lokaal niveau en op rijksniveau zijn getroffen. Op 28 januari 2010 wordt in de gemeenteraad van Culemborg een notitie van het College van Burgemeester en Wethouders besproken over de gebeurtenissen en de aanpak door de gemeente. Deze notitie is bijgevoegd¹. Hiermee wordt voldaan aan de toezegging die de minister van BZK heeft gedaan tijdens het Algemeen Overleg SCP Rapport «Overlast en Verloedering Ontsluteld».

1. Gebeurtenissen Culemborg

Tijdens de jaarwisseling en in de periode kort daarna hebben zich de volgende incidenten voorgedaan in de wijk Terweijde in Culemborg:

- Op 31 december 2009 heeft zich een autobrand voorgedaan;
- Op 1 januari 2010 is de ruit van een auto vernield. De eigenaar heeft de daders achtervolgd en is daarop mishandeld. Vervolgens is de ruit van zijn woning ingegooid. In deze zaak zijn inmiddels twee verdachten aangehouden;
- Op 1 januari 2010 wordt tussen groepen jongeren over en weer en ook richting de politie met stenen gegooid;
- In de vroege ochtend van 1 januari 2010 is een auto ingereden op een aantal personen waarbij enkelen gewond raakten. Drie van de vijf inzittenden wisten in eerste instantie te ontkomen. De andere twee inzittenden van de auto werden mishandeld. Vervolgens zijn deze twee inzittenden en twee mishandelende personen aangehouden. De overige drie inzittenden die in eerste instantie wisten te ontkomen, zijn

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

op een later moment aangehouden. De bestuurder is als verdachte aangemerkt en zit nog vast;

- Op 3 januari 2010 zijn groepen uit omliggende plaatsen naar Culemborg gekomen. In de wijk Terweijde zijn vernielingen aangericht aan ruiten van woningen en van auto's. Het is onbekend of de daders van deze vernielingen uit Culemborg of uit omliggende plaatsen komen;
- Inmiddels hebben diverse bijeenkomsten plaatsgevonden met vertegenwoordigers van de Moluks Marokkaans-Nederlandse gemeenschap, waarvan de belangrijkste op 6, 7, 9 en 16 januari;
- Op 7 januari is een verzoeningstocht gehouden door en voor de bewoners van de wijk Terweijde, waaraan ca. 250 mensen deelnamen;
- Sinds 1 januari 2010 zijn er in totaal 41 aanhoudingen verricht waarvan 5 personen zich op 18 januari nog in voorlopige hechtenis bevinden. Het OM zal een nadere beslissing nemen over de vervolging van de 41 aangehouden personen.

2. Lokale maatregelen

Op 6 september 2009 zijn twee jongeren op de vuist gegaan in de plaatselijke snackbar; één Marokkaans-Nederlandse en één Moluks-Nederlandse jongere. Dit heeft tot spanningen geleid tussen groepen jongeren in de wijk Terweijde. Naar aanleiding van deze ongeregeligheden is toen sprake geweest van forse politie-inzet in de wijk om de gemoederen tot bedaren te brengen. Ook heeft de gemeente destijds gesprekken gevoerd met zowel Moluks-Nederlandse als Marokkaans-Nederlandse sleutelfiguren. Op 14 september werd door beide partijen aangegeven dat de strijdbijl was begraven.

Met deze voorgeschiedenis is er – naast de voorbereiding door het Openbaar Ministerie (OM) om snel en adequaat te kunnen reageren op aanhoudingen – door de politie een regionaal draaiboek voor de jaarwisseling gemaakt voor de politieregio Gelderland-Zuid. Hierin is de inbreng van de betrokken gemeenten – waaronder Culemborg – meegenomen. Dit draaiboek is in de (districtelijke) driehoek besproken voorafgaand aan de jaarwisseling. Daarnaast is in het kader van de jaarwisseling een Staf Grootchalig en Bijzonder Optreden (SGBO) ingericht om de uitvoering van de maatregelen in samenhang te laten plaatsvinden. Voorts zijn er in Culemborg, waar onrust verwacht werd, mede op grond van binnengekomen informatie en gelet op de confrontaties eerder dit jaar, camera's geplaatst. De wijk Terweijde is door de burgemeester als veiligheidsrisicogebied aangewezen en noodbevelen zijn voorbereid.

De situatie die zich rond de jaarwisseling heeft voorgedaan, is – zoals wij ook in de beantwoording van de Kamervragen (kenmerk 2010Z00055) van de leden Fritsma, Brinkman en Wilders (PVV) hebben aangegeven – onder controle gebracht met verhoogde inzet van politie. Daarnaast is een arrestatieteam ingezet en wordt veel recherchecapaciteit ingezet voor het opsporen van de daders van de incidenten. Hiervoor is een apart researcheteam geformeerd (ca. 25 medewerkers). Voor de wijk Terweijde is op 4 januari 2010 een noodverordening afgekondigd, die op 18 januari 2010 met een week is verlengd. De politie heeft hiermee ruime bevoegdheid tot identiteitscontrole en het voorkomen van samenscholingen. Het OM heeft een bevel tot preventief fouilleren afgegeven. Dit bevel is van kracht geweest van 18.00 uur tot 06.00 uur in de periode van 4 tot en met 18 januari 2010. Elke twaalf uur moet dit bevel opnieuw worden afgegeven als de situatie daar nog om vraagt. Op de dagen 9, 10 en 16 januari 2010 was het bevel tot preventief fouilleren ook van kracht tussen 06.00 en 18.00 uur (de facto dus gedurende 24 uur op deze dagen). In het instrumentarium dat de verschillende lokale driehoekspartners ten dienste staat, zijn geen leemtes geconstateerd.

De situatie in Culemborg is inmiddels stabiel. De gemeente heeft zich, in driehoeksverband, in eerste instantie gericht op het doen terugkeren van de rust in de wijk. Vanaf 2004 zijn er echter al maatregelen getroffen om de wijk Terweijde leefbaarder te maken. Er zijn vijf grote opsporingsonderzoeken verricht door de regiopolitie Gelderland-Zuid waarbij Culemborgse Marokkaans-Nederlandse daders in beeld kwamen. Het betreft inbraken, overvallen, pooierboy- praktijken, mishandelingen en vernielingen. Tientallen verdachten zijn aangehouden, waarmee vele zaken zijn opgelost. In de preventieve sfeer is het de wijkagenten in Culemborg de afgelopen jaren gelukt verbinding te leggen en te houden met vele Marokkaans-Nederlandse jongeren. In het kader van het project «Verbinding werkt», ondersteund door Stichting Maatschappij Veiligheid & Politie, zijn Marokkaans-Nederlandse jongeren door bemiddeling succesvol toegeleid naar (onderwijs)instellingen en de arbeidsmarkt. Daarnaast maakt de gemeente Culemborg deel uit van het Kleine Steden Beleid (KSB) van de provincie Gelderland. Vanuit dit programma wordt sinds 2008 ingezet op verbetering van de leefbaarheid in de wijken Nieuwstad, Terweijde en Achter de Poort. Dit gebeurt met drie programma's, namelijk «Jeugd en Gezin», «Activering, Scholing en Werk» en «Bruggen slaan in de Buurt».

Ook voor de toekomst worden er door de gemeente maatregelen getroffen om de wijk Terweijde leefbaarder te maken; zoals een persoonsgerichte aanpak van risicojongeren onder leiding van ketenregisseurs binnen het veiligheidshuis; de inzet van straatcoaches, die jongeren en hun ouders aanspreken op overlastgevend gedrag; het aanstellen van een projectleider voor een samenhangende aanpak van de wijk Terweijde. De lokale gemeenschappen zijn nauw betrokken bij het de-escaleren van de conflicten en dragen bij aan oplossingen voor de korte en langere termijn. Ze hebben laten zien een belangrijke rol te kunnen spelen om de gemeoederen te doen bedaren, verbindingen te leggen, de raddraaiers uit hun gemeenschap aan te spreken en bij te dragen aan oplossingen in de wijk. Welke oplossingen uiteindelijk gekozen worden, is nog niet bekend, maar vermeldenswaardig is, dat bewoners voor zichzelf een rol zien bij het verbeteren van de veiligheid en de leefbaarheid van de wijk. Zo werd op 7 januari een verzoeningstocht door en voor bewoners van de wijk Terweijde gehouden en zijn er diverse bijeenkomsten geweest met de verschillende bevolkingsgroepen. De landelijke organisaties BUAT (LOM-samenwerkingsverband van Molukse Nederlanders) en het SMN (LOM-samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders) hebben hierbij een ondersteunende rol vervuld.

3. Maatregelen kabinet

Uitgaande van de primaire verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur voor de aanpak van lokale problemen, heeft het kabinet diverse maatregelen genomen die gemeenten ondersteunen om overlast, verloedering en criminaliteit adequaat aan te pakken. Deze zijn genoemd in de brieven van 30 januari 2009 (TK 2008–2009, 31 268, nr. 13), 18 november 2009 (TK, 2009–2010, 31 268, nr. 24) en in de voortgangsrapportage van het project Veiligheid begint bij Voorkomen (TK 2009–2010, 28 684, nr. 253). Korthedshalve verwijzen wij u naar de inhoud van deze brieven.

Enkele van de maatregelen in bovengenoemde brieven hebben specifiek betrekking op de gemeente Culemborg. Deze maatregelen zijn ruim vóór de incidenten tijdens de jaarwisseling getroffen. Op 7 september 2009 hebben de minister van BZK en de minister voor WWI met 40 gemeenten het Manifest bestrijding overlast en verloedering ondertekend. De gemeente Culemborg behoort tot de gemeenten die op basis van de problematiek met overlastgevende Marokkaans-Nederlandse jongeren zijn toegevoegd aan deze groep gemeenten. De gemeente ontvangt daarmee

in 2010 en 2011 respectievelijk € 194 642 en € 193 216 uit de middelen Van Montfrans en leefbaarheid om overlast en verloedering te bestrijden. Volgens afspraak heeft de gemeente reeds op 1 september 2009 vijf maatregelen benoemd voor de aanpak van overlast en verloedering. Het gaat om de volgende vijf maatregelen:

- Het inrichten van het Veiliger Wijkteam Terweijde
- Het mede inrichten van het Veiligheidshuis Rivierenland
- Extra inzet op handhaving van leerplicht bij Marokkaans-Nederlandse probleemjongeren ter voorkoming van schooluitval
- Werkgelegenheidsproject voor multi-probleemjongeren
- Aanpak van vervuiling, met speciale aandacht voor graffiti en vernieling van/aan straatmeubilair.

Naar aanleiding van de incidenten in september 2009 is hier nog een zesde speerpunt bijgekomen. De gemeente Culemborg heeft aangegeven dat zij de middelen in 2010 en 2011 ook wilde gebruiken voor de inzet van extra ketenregisseurs om de problematiek in de wijk Terweijde aan te kunnen pakken. De minister van BZK heeft hier voor de periode van oktober tot en met december 2009 nog eens extra middelen (€ 44 000) voor uitgetrokken, zodat de gemeente Culemborg versneld met de inzet van deze extra ketenregisseurs kon beginnen.

Culemborg maakt tevens deel uit van het samenwerkingsverband Aanpak Marokkaans-Nederlandse risicjongeren. In dit verband hebben de ministers voor WWI, J&G en van BZK en Justitie op 5 oktober 2009 een intentieverklaring ondertekend met 22 gemeenten voor de aanpak van Marokkaans-Nederlandse probleemjongeren. Met de ondertekening heeft Culemborg de aanpak van Marokkaans-Nederlandse probleemjongeren tot prioriteit benoemd waarvoor capaciteit en middelen op ambtelijk en bestuurlijk niveau worden vrijgemaakt. De gemeente Culemborg krijgt van WWI in 2009 € 81 000 en in de jaren 2010 tot en met 2012 € 80 000 per jaar voor de inzet van straatcoaches en/of gezinsmanagers. Additioneel is door de minister van BZK voor 2010 € 150 000 toegezegd voor de inzet van straatcoaches, naar aanleiding van de recente ongeregelde heden in de wijk Terweijde.

Tijdens de incidenten in Culemborg van september 2009 is het praktijkteam overlastgevende Marokkaans-Nederlandse jongeren onder voorzitterschap van BZK ingezet in Culemborg. De leden van het praktijkteam zijn medewerkers van de ministers van BZK en WWI, de expertgroep diversiteit van het Landelijk Expertise Centrum Diversiteit (LECD) en het interactieteam interetnische spanningen, jeugd en veiligheid ondersteund door FORUM. De leden zijn gespecialiseerd in onder andere de inzet van het bestuurlijk-juridisch instrumentarium, crisismanagement, interetnische spanningen, het betrekken van de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap en openbare orde vraagstukken met een inter-etnische dimensie. Op verzoek van de burgemeester zijn er vanuit het praktijkteam in Culemborg sleutelfiguren uit de Marokkaans-Nederlandse en de Moluks-Nederlandse gemeenschap bij de inspanningen betrokken. Ook is er vanuit het team advies gegeven over veiligheid op scholen en het aanspreken van ouders op het overlastgevende en criminele gedrag van hun kinderen. Ook zijn juridische mogelijkheden aangereikt om overlast rondom woningen tegen te gaan. Forum heeft de gemeente ondersteund en geadviseerd in de aanpak van problemen.

Verder heeft de Minister voor WWI naar aanleiding van de incidenten rond de jaarwisseling gesprekken gevoerd met SMN en BUAT¹ om hun rol te bespreken in het de-escaleren van de situatie in Culemborg.

¹ Bij crisissituaties, zoals in Culemborg, treedt de Wet overleg Minderhedenbeleid (WOM) in werking. Deze WOM geeft aan de tot het Landelijk Overleg Minderheden (LOM) toegelaten samenwerkingsverbanden de taak om in crisissituaties een de-escalerende rol te vervullen naar de respectievelijke gemeenschappen. In dit geval gaat het om BUAT, het LOM-samenwerkingsverband van Molukse Nederlanders en SMN, het LOM-samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders. Zowel BUAT als het SMN hebben deze wettelijke taak met veel inzet vervuld en doen dat nog steeds.

Wij gaan er vanuit dat u hiermee voldoende geïnformeerd bent.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
G. ter Horst

De minister voor Wonen Wijken en integratie,
E. E. van der Laan

De minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin